శ్రీమతి విద్యా వర్మ తర్వాతి మిత్రుడు (నెక్స్ట్ ఫ్రెండ్)

R.V.S. మణి ద్వారా

1955
నవంబర్ 11

వర్సెస్

డాక్టర్ శివ్ నారాయణ్ వర్మ.

[ఎస్.ఆర్.దాస్, వివియన్ బోస్, భగవతి, జగన్నాధ దాస్ మరియు బి.పి.సిన్హా, న్యాయమూర్తులు]

ప్రాథమిక హక్కు — ప్రైవేటు వ్యక్తిచే నిర్బంధము — ఉల్లంఘన — రిట్ జారీ — సుప్రీం కోర్టు అధికారం — భారత రాజ్యాంగము, ఆర్టికల్స్ 21, 32.

ఒక రాష్ట్రము (స్టేట్), లేక రాష్ట్ర అధికారము లేక ఉత్తర్వులపై కాకుండా, ఒక ప్రైవేట్ వ్యక్తిచే నిర్బంధము గురించి ఫిర్యాదు చేయబడినప్పుడు ఆర్టికల్ 21 క్రింద ఎటువంటి ప్రాథమిక హక్కు యొక్క ఉల్లంఘన ప్రశ్న ఉండదు మరియు అందువలన, రాజ్యాంగములోని ఆర్టికల్ 32 కింద హెబియస్ కార్పస్ రిట్ దరఖాస్తును అనుమతించదు.

తత్ఫలితంగా, ఆర్టికల్ 21 కింద స్థాపించబడిన, రాజ్యాంగములోని ఆర్టికల్ 32 కింద పిటిషన్, తన కూతుర్ని నిర్బంధించినట్లు ఆరోపించబడిన తండ్రికి వ్యతిరేకంగా, హెబియస్ కార్పస్ కొరకు రిట్ దరఖాస్తు నిలువదు.

ఎ.కె. గోపాలన్ వర్సెస్ ది స్టేట్ ఆఫ్ మద్రాస్ ((1950) ఎస్.సి.ఆర్. 88) మరియు పి.డి. శ్యామ్ దాసాని వర్సెస్ సెంట్రల్ బ్యాంక్ ఆఫ్ ఇండియా ((1952) ఎస్.సి.ఆర్. 391) తీర్పులపై ఆధారం.

ప్రారంభిక అధికార పరిధి (ఒరిజినల్ జూరిస్డిక్షన్): పిటిషన్ నెం.262/1955.

రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 32 కింద హెబియస్ కార్పస్ స్వభావం గల రిట్ కొరకు.

ఆర్.వి.ఎస్. మణి, తదుపరి మిత్రుడు వ్యక్తిగతంగా, ఎం.సి. సెతల్వాడ్, భారత అటార్నీ — జనరల్ (ఆయనతో పాటుగా జి.ఎన్.జోషి, మరియు పోరుస్ ఎ. మెహతా)

నౌనీత్ లాల్ , ప్రతివాది కొరకు.

1955. నవంబర్ 11 . కోర్టు తీర్పును ప్రకటించినది బోస్ J.– ఇది హేబియస్ కార్పస్ రిట్ కోసం రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 32 ప్రకారం ఒక పిటిషన్. శ్రీమతి విద్యా వర్మ తరపున నాగ్‌పూర్ హైకోర్టు న్యాయవాది శ్రీ ఆర్‌వీఎస్ మణి ఈ పిటిషన్‌ను సమర్పించారు మరియు ఆమె తండ్రి నాగ్‌పూర్‌కు చెందిన డాక్టర్ శివ నారాయణ్ వర్మపై ఈ పిటిషన్‌ను దాఖలు చేశారు.

Mr. మణికి ఆమె నుండి ఎటువంటి పవర్ ఆఫ్ అటార్నీ లేదని మరియు అవసరమైన అధికారాన్ని అందించకుండా ఒక పిటిషన్‌ను సమర్పించలేరని కార్యాలయం సూచించినప్పుడు అతను పిటిషన్‌ను సవరించాడు మరియు తనను తాను మహిళ యొక్క తదుపరి స్నేహితునిగా అభివర్ణించాడు.

ఈ విషయం మొదట విచారణకు వచ్చినప్పుడు, మేము తండ్రికి నోటీసు జారీ చేసాము , కాని అదే రోజు వ్యతిరేక పక్షం , కేంద్రము లేక రాష్ట్ర ప్రభుత్వం గాని , ఎవరిదో ఒకరి ఉత్తర్వుల క్రింద అధికారికంగా వ్యవహరించలేదని ప్రైవేటు వ్యక్తని మా దృష్టికి తీసుకురాబడింది. కానీ ఒక ప్రైవేట్ వ్యక్తి కాబట్టి ఒక ప్రైవేట్ పార్టీకి వ్యతిరేకంగా ఈ రకమైన రిట్ జారీ చేయడానికి ఆర్టికల్ 32 ప్రకారం మా అధికారం గురించి ప్రశ్న తలెత్తింది . తదనుగుణంగా, నోటీసు పంపకముందే మేము దానిని వెనకకు (రీకాల్) పిలిచాము మరియు తదుపరి విచారణకు ఈ అంశాన్ని ఉంచాము.

శ్రీ మణి నిర్ణీత తేదీకి మళ్లీ హాజరయ్యారు మరియు మునుపటి సందర్భంలో మాదిరిగానే దుస్తులు (రోబ్) ధరించారు. అతని స్థితిని స్పష్టం చేయవలసిందిగా అడిగారు మరియు అతనికి పవర్ ఆఫ్ అటార్నీ లేదని చెప్పినప్పుడు మరియు అతను తదుపరి స్నేహితునిగా ప్రైవేట్ హోదాలో హాజరవుతున్నాడని వివరించినప్పుడు తదుపరి విచారణలో అతను తన దుస్తులు (Robes) లేకుండా కోర్టును సంభోదించాలని చెప్పబడింది. ఒకవేళ ఓడిపోతే ఎదుటివారి ఖర్చులను వ్యక్తిగతంగా భరించాల్సి ఉంటుందని హెచ్చరించారు. శ్రీ మణిని కొంత సేపు విన్న తర్వాత , ప్రాథమిక ప్రశ్న విచారణకు మాత్రమే తేదీని నిర్ణయించాలని నిర్ణయించుకున్నాము, అంటే, నిర్బంధం ప్రైవేటు వ్యక్తిచే ఫిర్యాదు చేయబడినప్పుడు, రాష్ట్రం లేదా ప్రభుత్వం కాకుండా రాష్ట్రం యొక్క అధికారం లేదా ఆదేశాలు కానప్పుడు, ప్రాథమిక హక్కుల ప్రమేయం ఉందా అనేది ప్రాథమికంగా ప్రశ్న. వ్యతిరేక పక్షంతో పాటు భారత అటార్నీ జనరల్‌కు నోటీసులు జారీ చేయాలని మేము ఆదేశించాము.

వాయిదా పడిన విచారణలో శ్రీ మణి వ్యక్తిగతంగా హాజరయ్యాడు , నిర్దేశించిన విధంగా రోబ్ లేకుండా, కానీ తన పక్కన కూర్చున్న న్యాయవాదితో మమ్మల్ని ఉద్దేశించి స్వయంగా మాట్లాడేందుకు

అనుమతి కోరారు. అతను అడ్వకేట్‌ను విడుదల చేయకపోతే మేము అతనిని వినడానికి నిరాకరించాము. అతను అక్కడికక్కడే ఆ పని చేసి , ఆపై మమ్మల్ని వ్యక్తిగతంగా ఉద్దేశించి ప్రసంగించారు.

ఇక్కడ తలెత్తే ప్రశ్న ఈ న్యాయస్థానం యొక్క రెండు మునుపటి నిర్ణయాలలో సుదీర్ఘంగా చర్చించబడినందున, ఈ విషయాన్ని మనం వివరంగా పరిశీలించాల్సిన అవసరం లేదు. ఉల్లంఘించినట్లు చెప్పబడే ప్రాథమిక హక్కు ఆర్టికల్ 21 ద్వారా అందించబడినది : వ్యక్తిగత స్వేచ్ఛ హక్కు. ఎకె గోపాలన్ వర్సెస్ ది స్టేట్ ఆఫ్ మద్రాస్ ([1950] SCR 88.) ఆ కేసులో ఉన్న ఆరుగురు న్యాయమూర్తులలో నలుగురు న్యాయమూర్తులు ఆర్టికల్ 21 లోని "చట్టం" అనే పదం ప్రభుత్వ-నిర్మిత చట్టాన్ని సూచిస్తుందని మరియు సారాంశంలో చట్టాన్ని సూచించదని అభిప్రాయపడ్డారు. ఇది అమెరికా రాజ్యాంగంలోని న్యాయ పరమైన చట్ట పరమైన ప్రక్రియ (డ్యూ ప్రాసెస్) క్లాజు లాంటిదేనన్న వాదనను వారు తోసిపుచ్చారు. ఈ అంశంపై ఒక న్యాయమూర్తి వ్యతిరేకత వ్యక్తం చేశారు మరియు ఒకరు ఎటువంటి అభిప్రాయాన్ని వ్యక్తం చేయలేదు. పతంజలి శాస్త్రి., J. (అప్పటిలాగే) 204వ పేజీలో ఒక నియమం ప్రకారం రాజ్యాంగ భద్రతలు రాష్ట్రం మరియు దాని వ్యవస్థలకు వ్యతిరేకంగా నిర్దేశించబడ్డాయి మరియు వ్యక్తులు ద్వారా హక్కుల ఉల్లంఘనకు వ్యతిరేకంగా సాధారణ చట్టంలో రక్షణ పొందాలి; మరియు SR దాస్, J. నిరోధక నిర్బంధం (ప్రివెంటివ్ డిటెన్షన్) ప్రశ్నకు సంబంధించి 324వ పేజీలో ఆర్టికల్ 21 శాసన సభ రూపొందించిన చట్టం యొక్క అనుమతి లేకుండా కార్యనిర్వాహకవర్గం ద్వారా నిరోధక నిర్బంధానికి వ్యతిరేకంగా ఒక వ్యక్తిని రక్షిస్తుంది.

ఈ సూత్రం ఆర్టికల్స్ 19(1) (ఎఫ్) మరియు 31 (1)కి పి.డి. శ్యాందాసాని వర్సెస్ సెంట్రల్ బ్యాంక్ ఆఫ్ ఇండియా ([1952] SCR 391.) కేసులోని ఐదుగురు న్యాయమూర్తుల బెంచ్ వర్తింపజేసింది, వారు ప్రైవేట్ వ్యక్తి ఆస్తి హక్కుల ఉల్లంఘన కాదని నిర్ధారించారు. ఈ ఆర్టికల్‌ల పరిధిలో , కాబట్టి-ప్రైవేట్ వ్యక్తి ద్వారా ఆస్తి హక్కులు ఉల్లంఘించబడిన వ్యక్తి సాధారణ చట్టం ప్రకారం తన పరిష్కారాన్ని పొందాలి మరియు ఆర్టికల్ 32 ప్రకారం కాదు. ఆర్టికల్ 21 నేరుగా ప్రమేయం లేదు , కానీ ఆర్టికల్ 31 (1) ని సూచిస్తున్న న్యాయమూర్తులు 394 వ పేజీలో ఇలా అన్నారు:

"అదే ప్రతికూల రూపంలో ప్రైవేట్ ఆస్తి యొక్క ప్రాథమిక హక్కు యొక్క ప్రకటన అని స్పష్టంగా ఉంది, దీనిలో ఆర్టికల్ 21 జీవించడానికి మరియు స్వేచ్ఛకు ప్రాథమిక హక్కును ప్రకటిస్తుంది. ఆర్టికల్ 21 లో ప్రభుత్వానికి స్పష్టమైన ప్రస్తావన లేదు. ఆ ఖాతాలో ఆ కథనం వ్యక్తిగత వ్యక్తులచే ఉల్లంఘించబడకుండా జీవితానికి మరియు వ్యక్తిగత స్వేచ్ఛకు రక్షణ కల్పించడానికి

ఉద్దేశించబడింది? పదాలు 'చట్టం ద్వారా ఏర్పాటు చేయబడిన విధానం ద్వారా తప్ప ' అటువంటి సూచనలను స్పష్టంగా మినహాయించాయి."

వారు ఆర్టికల్ 31 (1) భాష సారూప్యంగా ఉందని మరియు ఆర్టికల్ 31 (1) ఒక ప్రైవేట్ వ్యక్తి హక్కు ద్వారా ఆక్రమణలకు వర్తించదని మరియు తత్ఫలితంగా అటువంటి సందర్భంలో ఆర్టికల్ 32 ప్రకారం ఎటువంటి రిట్ అబద్ధం కాదని నిర్ణయించారు. అదే కారణాల వల్ల ఆర్టికల్ 21 పై స్థాపించబడిన ప్రస్తుత పిటిషన్ ఆర్టికల్ 32 ప్రకారం ఉండదని మేము భావిస్తున్నాము . తదనుగుణంగా అది కొట్టివేయబడింది.

ఖర్చులకు సంబంధించి మిస్టర్ మణికి పవర్ ఆఫ్ అటార్నీ లేదు మరియు చివరి విచారణలో అతనికి వార్నింగ్ ఇచ్చినప్పటికీ తదుపరి స్నేహితునిగా హాజరవడాన్ని ఎంచుకున్నారు.

ఈ అంశంపై కోర్టులో ఆందోళన జరగడం ఇది నాలుగోసారి. మొదటి ప్రయత్నం ఏమిటంటే , క్రిమినల్ ప్రొసీజర్ కోడ్ సెక్షన్ 100 కింద దరఖాస్తు చేసుకున్న వ్యక్తి , మిస్టర్ మణి ప్రకారం, అతను ఎవరి ప్రయోజనాల కోసం తాను చర్య తీసుకుంటున్నానని చెబుతున్నాడో ఆ మహిళ యొక్క భర్త. ఇది 10-9-1954 న దాఖలు చేయబడింది మరియు మహిళ స్వాధీనం కోసం శోధన వారెంట్ కోరింది. అప్లికేషన్ కొట్టివేయబడింది మరియు తొలగింపు ఉత్తర్వుకు వ్యతిరేకంగా దాఖలు చేసిన పునర్విమర్శ కూడా విఫలమైంది.

అదే పెద్దమనిషి 18-10-1954న క్రిమినల్ ప్రొసీజర్ కోడ్ సెక్షన్ 491 ప్రకారం నాగ్‌పూర్‌లోని హైకోర్టుకు దరఖాస్తు చేశాడు. న్యాయమూర్తులు 20-10-1954న 25 ఏళ్ల మహిళను వ్యక్తిగతంగా పరీక్షించారు మరియు వారు నమోదు చేసిన ఆమె స్టేట్‌మెంట్ బలం ప్రకారం, ఆమె ఇంట్లో లేదా వెలుపల ఎటువంటి నియంత్రణలో లేదని వారు నిర్ధారించారు. కాబట్టి 10-11-1954న దరఖాస్తును కొట్టివేసింది.

మిస్టర్ మణి అప్పుడు దెబ్బలను (కడ్జెల్స్) స్వీకరించారు మరియు సెక్షన్ 491 కింద కూడా 6-12-1954న హైకోర్టులో రెండవ పిటిషన్‌ను దాఖలు చేశారు. న్యాయమూర్తులు ఆ మహిళను మళ్లీ వరుసగా రెండు రోజులలో పరీక్షించారు. 20-12-1954న ఆమె తన తండ్రితో కలిసి జీవించడం ఇష్టం లేదని, వారసోనిలో తన మామతో కలిసి జీవించాలనుకుంటున్నట్లు చెప్పింది. మరుసటి రోజు మళ్లీ హాజరై తన తండ్రితో కలిసి జీవించడానికి ఇష్టం లేదని మేనమామ వద్దకు వెళతానని చెప్పి ఈ విషయాన్ని స్పష్టం చేసింది. తన తండ్రితో కలిసి జీవించడంలో తనకు ఎలాంటి అసౌకర్యం లేదని , అయితే అతనితో

తాను సుఖంగా లేనని , తన మామతో మరింత మనశ్శాంతి పొందుతానని చెప్పింది. ఆమె కూడా చెప్పింది:

"నాకు ఎలాంటి న్యాయవాది అవసరం లేదు మరియు శ్రీ ఆర్‌వీఎస్ మణితో మాట్లాడటానికి ఏమీ లేదు".

బాలికను ఆమె మామ వద్దకు వెళ్లేందుకు అనుమతించారు. దీంతో శ్రీ మణి పిటిషన్‌ను ఉపసంహరించుకునేందుకు అనుమతి కోసం దరఖాస్తు చేసుకున్నారు. ఇది 24-1-1955న అనుమతించబడింది మరియు ఖర్చుల గురించి ఎటువంటి ఉత్తర్వు చేయలేదు.

ఆ తర్వాత 22-8-1955న ప్రస్తుత పిటిషన్ వచ్చింది. మిస్టర్ మణి ఆ మహిళ భర్త అని చెప్పుకునే వ్యక్తిని సంప్రదించడానికి ఎలాంటి ప్రయత్నం చేశాడని పిటిషన్ బహిర్గతం చేయలేదు (ఇది వివాదాస్పదమైంది మరియు దానిపై మేము ఎటువంటి అభిప్రాయాన్ని వ్యక్తం చేయలేము) లేదా అతను సంప్రదించడానికి ప్రయత్నించినట్లు చూపలేదు. మహిళ లేదా ఆమె తండ్రి లేదా ఆమె మామ కూడా ఖర్చుల గురించి హెచ్చరించినప్పటికీ అతను ఈ కోర్టులో మూడు విచారణలు జరిపించాడు మరియు మేము కూడా హాజరు కావాల్సిందిగా అటార్నీ జనరల్‌ను కోరింది. వాదనలు పూర్తిగా ముగిసి , మేము అతనికి వ్యతిరేకంగా ఉన్నామని శ్రీ మణి గుర్తించినప్పుడు , అతను నాగ్‌పూర్ హైకోర్టులో అనుసరించిన వ్యూహాలను అనుసరించి , పిటిషన్‌ను ఉపసంహరించుకోవడానికి అనుమతిని కోరారు. అది తిరస్కరించబడింది. ఖర్చులు ఎందుకు చెల్లించకూడదని కారణం చూపమని మేము అతనిని ఆహ్వానించాము మరియు అతను చెప్పేదంతా విన్నాము. పైన పేర్కొన్న పరిస్థితులలో , అతను వ్యక్తిగతంగా ఖర్చులను చెల్లించాల్సిన సందర్భం ఇది అని మేము భావిస్తున్నాము.

మేము పిటిషన్‌ను కొట్టివేస్తాము మరియు మిస్టర్ మణి అటార్నీ జనరల్ ఖర్చులతో పాటు ఎదుటి పక్షం యొక్క ఖర్చులను వ్యక్తిగతంగా చెల్లించాలని మరియు వ్యక్తిగతంగా కూడా ఆయన స్వంతంగా భరించాలని నిర్దేశిస్తాము.